Eduskunnan asunto- ja ympäristöjaostolle

Laura Valkonen ja Mikko Friipyöli, ympäristöministeriö, 28.9.2022

TAE 2023: Luku 35.20 momenttikohtainen esittely sekä korjausavustusten tarve ja käyttö

Keskeisimmät kokonaisuudet 35.20-luvussa (poislukien mom 35.20.60)

Vihreän siirtymän vauhdittaminen

Hallitus rakentaa vihreiden investointien kiihdytyskaistan, jossa vihreän siirtymän investointeja nopeutetaan tehostamalla ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä. Vihreää siirtymää tukevan rakentamisen viranomaiskäsittelyiden vauhdittamiseen kunnissa ja maakuntien liitoissa ehdotetaan avustuksia 2,5 miljoonaa euroa. Muilla hallinnonaloilla aluehallintovirastoille ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille sekä hallintotuomioistuimille esitetään määräajaksi merkittävästi lisää henkilöstöresursseja investointien viranomaiskäsittelyjen nopeuttamiseen. Sähköautojen latausinfran rakentamista asuinkiinteistöissä ja työpaikoilla esitetään tuettavaksi 10 miljoonalla eurolla. Ympäristöministeriössä jatkuu vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma, jossa tuetaan vähähiilisten ratkaisujen löytämistä ja käyttöönottoa rakennetussa ympäristössä. Ohjelmaan ehdotetaan 2 miljoonaa euroa vuodelle 2023.

Asuinrakennusten energiaremontit

Asuinrakennusten energiatehokkuusremontteja sekä matalalämpöiseen kaukolämpöön siirtymistä esitetään tuettavaksi 69,1 miljoonalla eurolla. Öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen tukeen pientaloissa esitetään 45,6 miljoonaa euroa. Budjettiriihessä hallitus sitoutui myös varmistamaan lisätalousarvion ja täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä asuinrakennusten energia-avustuksien rahoituksen riittävyyden.

Rakennetun ympäristön digitalisaatio

Alueidenkäytön suunnittelun ja rakentamisen ohjauksen päätöksiä ja prosesseja tukevaan Rakennetun ympäristön valtakunnallisen digitaalisen tietojärjestelmän kehitykseen ehdotetaan 2,3 miljoonaa euroa. Kunnille ja maakuntien liitoille esitetään myönnettäväksi avustuksia enintään 2,9 miljoonaa euroa uusien digitaalista toimintatapaa edistävien velvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin.

Yksittäisten momenttien esitykset:

35.20.01 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot, 6,827 Me (v. 2022: 6,986 Me)

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselta poistuu kertaluonteisia tehtäviä ja resursseja edelliseen vuoteen verrattuna (esimerkiksi ASO-lainsäädännön uudistus ja tietojärjestelmän kehittämiseen liittyvät resurssit). Toisaalta ARAlle on osoitettu resursseja asumisneuvontaan liittyviin tehtäviin. Lisäksi on huomioitu energia-avustusten ja öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen avustusten jakamisen edellyttämiä henkilöresursseja.

35.20.04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen, 2,3 Me (v.2022: 3 Me)

Ympäristöministeriössä ja Sykessä kehitetään rakennetun ympäristön valtakunnallista digitaalista tietovarantoa, joihin maankäyttöä ja rakentamista koskevat päätökset ja prosessit tukeutuvat. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän avulla pystytään tehostamaan ja sujuvoittamaan kaavoitus- ja rakentamislupaprosesseja. Tehokkuus ja sujuvuus syntyvät tiedon kertakirjaamisista. Sähköiset viranomaisten päätöstiedot tallennetaan järjestelmään, josta ne ovat muiden saatavilla nykyistä helpommin, kuntarajasta riippumatta. Vuoden 2023 määrärahalla mahdollistetaan tietojärjestelmän laajaa käyttöönottoa jatkamalla yhteentoimivuustyötä rakennetun ympäristön tiedonrakenteiden harmonisoimiseksi yksityisen ja julkisen välisenä yhteistyönä, rakentamalla valtakunnallisten tietovarantojen välisiä integraatioita ja siirtymällä toteutuksen ylläpitovaiheeseen SYKE:ssä.

35.20.06. Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma, 2 Me (v. 2022: 3 Me) (RRF)

Tämä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-ohjelma vauhdittaa vähähiilisten ratkaisujen (kuten toimintamallien, tuotteiden, materiaalien) kehittämistä ja käyttöönottoa rakennetussa ympäristössä. Ohjelma tukee vuosina 2021–2023 yhteensä 40 miljoonalla eurolla vähähiilisten ratkaisujen kehittämistä rakennetussa ympäristössä. Pääosa rahoituksesta suunnataan Business Finlandin hakujen kautta kansainvälistä kasvua tavoitteleville ja edistäville yritys- ja tutkimusorganisaatioille. Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelmasta on tähän mennessä myönnetty ympäristöministeriön avustusta 2,1M euron edestä hankkeille, jotka edistävät rakennetun ympäristön vähähiilisten ratkaisujen ja toimintamallien käyttöönottoa. Ympäristöministeriön rahoituksella voidaan tukea esim. tietopohjaan ja arviointeihin liittyviä työkaluja ja rakenteita ja osaamista, jotka tukevat alan vähähiilisyyden kehittymistä ja Business Finlandin avustusten toteutusta.

35.20.31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen 4 Me (v2022: 3 Me)

Hankkeessa asumisneuvonta ja asumiseen liittyvä talousneuvonta laajennetaan koskemaan sekä yksityisissä vuokra-asunnoissa asuvia että omistusasunnoissa asuvia. Avustus kohdennetaan jo olemassa olevan asumis- ja talousneuvonnan laajentamiseen ja uuden neuvonnan kehittämiseen kaikille asumisessaan tukea tarvitseville asukkaille. Määrärahasta myönnetään asumisneuvonnan tuesta vuosina 2023−2027 annettavan lain mukaisia avustuksia. Asumisneuvonnan tavoitteena on yhteyden luominen asukkaan, kiinteistöyhtiön ja palvelujen välille, kun asukkaan asumiskyky ei ole riittävä. Asumisneuvonnan avulla voidaan huomattavasti vähentää vuokraveloista ja häädöistä mm. kiinteistöyhtiöille aiheutuvia kustannuksia sekä ehkäistä asunnottomuutta.

35.20.35. Avustukset alueidenkäytön ja rakentamisen digitalisaatioon, 2,88 Me (uusi momentti)

Avustus kunnille ja maakuntien liitoille rakentamislain, maankäyttö ja rakennuslain muutosten ja uuden lain rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä aiheuttamien digimuutosten toteuttamiseksi. Julkisen talouden suunnitelmassa 2023-2026 tukeen on varattu yhteensä 15Me. Avustuksella korvataan siirtymäajan kunnille ja maakuntien liitoille kyseisissä lainsäädännöissä edellytetyt tiedonhallinnan muutosvaikutukset. Tiedonhallinnan muutokset liittyvät vaatimuksiin yhteentoimivista tiedon rakenteista, tietojärjestelmämuutoksista, tiedon toimitusvelvoitteista, koulutustarpeista, ja toimintatapamuutoksista. Kuntien ja maakuntien liittojen on uudistettava tiedonhallintaansa ja toimintaansa lakien siirtymäsäännösten puitteissa vuosina 2023—2029.

35.20.37.Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen, 2,5Me (v.2022 2Me) (josta RRF 0,5Me)

Tarkoituksena on lisätä resursseja vihreää siirtymää edistävien investointihankkeiden viranomaiskäsittelyihin ja siten nopeuttaa niiden toteuttamista. Avustuksilla edistetään maakuntien liittojen ja kuntien riittäviin selvityksiin ja vuorovaikutukseen perustuvaa kaavoitusta ja luvitusta (kaavoitus, luvitus ja niihin liittyvät selvitykset ja alueelliset selvitykset). Vihreän siirtymän investointihankkeet tarkoittavat investointeja, joilla edistetään suoraan tai välillisesti päästövähennyksiä, kiertotaloutta tai luonnonvarojen käytön vähentämistä ei merkittävää haittaa -periaatteen (DNSH) mukaisesti. Määrärahasta 0,5Me on varattu elpymisvälineen tavoitteiden mukaisiin vihreän siirtymän investointihankkeiden viranomaiskäsittelyihin (kaavoitus, luvitus ja niihin liittyvät selvitykset).

35.20.52. Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen, 9 Me (v.2022 21,5 Me)

Tuki asuinrakennusten sähköautojen latausinfrastruktuurin toteuttamiseen vihreän siirtymän edistämiseksi ja fossiilisista polttoaineista vaihtoehtoisiin käyttövoimiin siirtymiseksi. Tavoitteena on parantaa sähköautojen latausmahdollisuuksia asuinrakennusten yhteydessä ja poistaa siten esteitä sähköautojen käyttöön liittyen. Kysyntä tuelle on vilkastunut huomattavasti ladattavien autojen kysynnän lisääntyessä ja bensiinin kallistuessa. Avustuksen perusteena oleviin kustannuksiin hyväksytään sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamisen edellyttämät kiinteistön sähköliittymään, sähkönousuihin, sähköpääkeskukseen sekä putkitukseen ja kaapelointeihin kohdistuvat muutostyöt ja näihin liittyvät tavanomaiset maanrakennustyöt. Tarvekartoituksen ja suunnittelun kohtuulliset kustannukset ovat avustettavia, jos itse latausinfrastruktuurin parantamistoimenpide toteutetaan. Avustuskelpoiseksi kustannukseksi yhtä hankkeessa toteutettavaa latausvalmiutta kohti hyväksytään enintään 4 000 euroa. Arvio muutostöiden keskimääräisistä kustannuksista on noin 2 300 euroa autopaikkaa tai latauspistettä kohden. Määrärahalla voidaan avustaa sähköauton latausmahdollisuuden toteuttamista noin 12 000 autopaikalla.

35.20.53. Avustukset työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen, 1 Me (2022: 1 Me)

Tavoitteena on parantaa sähköautojen latausmahdollisuuksia työpaikoilla ja poistaa siten esteitä sähköautojen käyttöön liittyen. Paikkoja on käytettävä ensisijaisesti kiinteistöissä työskentelevien tarpeisiin. Avustusta myönnetään 750 euroa yhtä käyttökuntoon saatettua latauspistettä kohden. Avustuksen kysynnän ennustetaan vilkastuvan vuodelle 2023.

35.20.56. Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi, 45,6 Me, (v. 2022: 40 Me)

Esityksellä jatketaan nykyistä avustusjärjestelmän käyttöä ja laajennetaan se koskemaan myös kaasulämmityksestä luopumista. Fossiilisen öljyn ja maakaasun käytöstä luopuminen lämmityksessä auttaisi merkittävästi taakanjakosektorille asetetun kansallisen päästövelvoitteen saavuttamista ja vähentäisi tuontienergiariippuvuutta. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on korostanut tarvetta irtautua fossiilisen energian käytöstä erityisesti rakennusten lämmityksessä huoltovarmuuden parantamiseksi. Öljylämmityksestä luopumisen avustus on ollut erittäin suosittu. Nykyisellä avustuksella toteutettujen lämmitystapamuutosten jälkeen öljylämmitteisiä pientaloja olisi vielä noin 100 000 kappaletta. Avustusten jatkumiselle on siten suuri tarve, jotta tavoite fossiilisestä öljylämmityksestä luopumiseksi voidaan saavuttaa. Maakaasua lämmityksessä käyttäviä pientaloja on Suomessa noin 4 000 kappaletta. Öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseen pientalossa on mahdollista saada tukea myös rakennuksen energiatehokkuuden paranemisesta riippuvasta energia-avustuksesta sekä kotitalousvähennyksestä.

35.20.64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon, 1,7 Me (v.2022: 1,7 Me)

Avustuksilla tuetaan arvokkaan rakennusperinnön säilymistä suojeluarvojen mukaisella tavalla. Rakennusperintöavustuksia myönnetään pääasiassa yksityisille omistajille rakennusten ja niiden välittömän ympäristön korjaus- ja kunnostustöihin sekä näiden töiden edellyttämän suunnittelun kustannuksiin tukemaan hankkeiden käynnistymistä.

Korjausavustusten tarve ja käyttö

35.20.55. Avustukset korjaustoimintaan, 0,45 Me ja 21,0 Me asuntorahastosta, (v.2021: 6,25 Me + 30,25 Me (asuntorahastosta))

Vanhusten ja vammaisten kotona asumiseen, hissien jälkiasennukseen, Ikääntyneiden toimintaohjelmaan ja kuntotutkimuksiin ja korjaussuunnitelmiin.

Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin sekä ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan liittyviin avustuksiin sekä tilaisuuksien järjestämisestä, asiantuntijapalveluista ja virkamatkoista aiheutuviin kulutusmenoihin. Avustuksia myönnetään iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa sekä korjausavustuslain mukaisiin avustuksiin kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatimiseen.

Laissa säädetyillä avustuksilla voidaan tukea hissin jälkiasentamista olemassa olevaan kerrostaloon ja liikkumisesteen poistamista asuinrakennuksessa sekä iäkkään ja vammaisen henkilön asunnon korjaamista kotona asumisen edistämiseksi. Avustuksella voidaan tukea myös kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatimista sisäilmaongelmaisissa asuinrakennuksissa. Laissa säädetään avustuksen enimmäisosuudesta ja tarveharkinnan perusteista. Asetuksella säädetään tarkemmin muun muassa tarveharkintaan liittyvistä tulorajoista.

Hissi- ja esteettömyysavustukset ovat keskeinen väline asuntokannan korjaamisessa esteettömiksi. Iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen tarveharkintaisen korjausavustuksen avulla voidaan toteuttaa kotona asumista edistäviä asuntojen korjauksia, jotka muutoin jäisivät tekemättä. Asuinrakennusten kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatimisen avustamisella edistetään rakennuskannan korjaamista ja parannetaan sisäilmaongelmaisissa asuinrakennuksissa asuvien ihmisten asemaa

Vuonna 2022 myönnettyjen korjausavustusten tason ennakoidaan säilyvän noin 26 miljoonan eurona tasolla ja ensi vuonna korjausavustuksia ennakoidaan myönnettävän noin 21,5 miljoonaa euroa. Vuodesta 2024 alkaen korjausavustuksien määrä laskee selvästi tason laskiessa nykyisen julkisen talouden suunnitelmaan mukaan 14,6 miljoonan euroon.

Myönnetyt avustukset ja ennuste. Korjausavustuslain nojalla myönnettävät yhteensä.

